Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Нижнебишевская средняя общеобразовательная школа»
Заинского муниципального района Республики Татарстан

Принято
Педагогическим советом
протокол от 31.08 2019г.№ 2

Введено приказом от 31.08 2019г. № 118
Директор МБОУ «Нижнебишевская СОШ»
_______________ С.В.Иванов

Рабочая программа

по предмету литературное чтение на татарском языке для 1-4 классов
начального общего образования
МБОУ «Нижнебишевская СОШ» Заинского муниципального района РТ

Составители: Гараева Ф. М., Мухаметшина И.А., Халиуллина Г.М., Шишкина Р.И.
(учителя начальных классов, первой квалификационной категории)

Согласовано
Заместитель директора ____________ Т.М. Ситдикова
(Подпись)
от 31.08 2019г.

Рассмотрено
На заседании МО, протокол № 1 от 31.08 2019г.

Руководитель МО ____________ Г.М. Халиуллина
(Подпись)

с. Нижнее Бишево
2019г.

Аңлатма язуы

Максат:

Укучыларда татар әдәбиятыннан беренчел мәгүлүматләр, күзаллау булдыру, әдәби әсәрләрне аңларга һәм кабул итәргә өйрәтү,логик фикерләү сәләтен камилләштерү, рухи дөньяларын баету.

Бурычлар:

-әдәби әсәрләрне дөрес, сәнгатьле, тиз укырга һәм аңларга өйрәтү

-әдәби текст белән эшләү, текст эчтәлеген үз сүзләре белән сөйләү күнекмәсе камилләштерү

-балаларга мавыктыргыч сюжетлы әсәрләр укыту,

-дәреслекләрдәге проблеманы үзе белеп, аңлап чишәргә күнектерү

-белем алу күнекмәләре булдыру әдәби әсәрне аңлый, анализлый белү.

-мөстәкыйль рәвештә әсәрләрне укырга һәм үзләштерергә күнектерү, китапка кызыксыну булдыру,алган белемне куллана белү.

-әдәби әсәрләрне уку һәм өйрәтү барышында нәни укучыларда рухи һәм әхлакый кыймматләр хакында, уңай һәм тискәре сыйфатлар,

яхшылык һәм яманлык турында күзаллау булдыру

Туган телдә әдәби уку үзенчәлекләре

Уку — сөйләм эшчәнлегенең бер төре. Процесс буларак ул барлык телләрдә дә бертөрле: сүзнең график формасын аваз формасына күчерү. Уку — шул ук вакытта танып белү эшчәнлегенең нигезе, аның төп ысулы. Шуңа күрә уку дәресләренең төп бурычы — укучыларда йөгерек, аңлы, сәнгатьле уку күнекмәләре булдыру, текст һәм китап белән эшләү осталыгы тәрбияләү

Планлаштырылган нәтиҗәләр 1 сыйныф

Өйрәнелә торган бүлек	Укучы өйрәнә	Укучы өйрәнү мөмкинчелеген ала	Метапредмет нәтиҗәсе	Шәхескә кагылышлы нәтиҗәләр
Әзерлек чоры	Әкият текстын тыңлау, эчтәлеген сөйләү. Балаларда текст турында башлангыч күзаллау булдыру. Рәсем белән бирелгән хикәяне исемләү .Текст төзү элементлары. Укылган текст эчтәлеге буенча бирелгән укытучы сорауларына	- кабатлап сөйләүнең төрле төрләреннән файдалану (тулы итеп, кыскача, сайлап, аңлатмалар белән, иҗади бирем белән); - герой исеменнән, автор исеменнән текстның эчтәлеген	Регулятив күнекмәләр. 1. Теләсә нинди эшчәнлектә иң беренче проблеманы аерып ала, аның чишелеш юлларын билгели, аерып алынган проблеманы мөстәкыйль хәл итә, рефлексия ясый, үз эшенә адекват	1. Үзеңне Рәсәй гражданины итеп тою: ватандарлык; Ватанга, күпмилләтле Рәсәй халыкларының үткәненә, бүгенгесенә хөрмәт, Ватаның алдында бурыч һәм җаваплылык хисе, рус теле һәм Рәсәй халыклары телләренең кулланылышта булуының әһәмияте. Үзеңне милләтеңнең вәкиле итеп тану;

	җавап бирү. Текст эчтәлеген сайлап алып сөйләү, шигырь ятлау. Сүз турында башлангыч күзаллау булдыру. Басма хәрефләрнең элемент-өлгеләре белән танышу.	иҗади сөйләү; әсәрнең эчтәлеге буенча иллюстрацияләр ясау; әсәр буенча инсценировка, проект, сценарий төзегәндә төркемнәрдә эшләү;	бәя бирә: булган белем нәтиҗәсен анализлый, киләчәк нәтиҗәне планлаштыру; үз проблемаларын тиңләштерә, төп проблеманы билгеләү; билгеле проблема нигезендә эшчәнлеккә максат куя, мөмкин булган чишү юлларын билгеләү. 2. Мөстәкыйль рәвештә максатка ирешү юлларын, шулай ук альтернатив юлларын планлаштыра белү: проблеманы чишү планын төзү (проект өстендә эш); уку һәм танып-белү мәсьәләләрен чишкәндә туган потенциаль авырлыкларны билгеләү, аларны бетерү чараларын табу; уку һәм танып-белү	туган телеңнең, туган төбәгеңнең, милләтеңнең тарихын һәи мәдәни мирасын белү. Рәсәй халыкларының һәм дөнья халыкларының теленә, диненә, мәдәни мирасына хөрмәт белән карау. 2. Мотивация нигезендә белем алу һәм танып белүнең укучыларның үзлегеннән үсеш, үзлегеннән укып белем алуга әзерлек һәм мөмкинлекләре. 3. Шәхси сайлау нигезендә мораль (әхлакый) проблемаларны чишүдә компетентлык һәм камилләшкән мораль, аң, әхлакый хисләр һәм әхлакый тәртип (үзеңне тоту) , үз гамәлләреңә аңлы һәм җаваплы караш формалаштыру, диннәргә түземлелек, кешеләрнең дини карашларына,
Сузык авазлар	Сузык авазларының артикуляцияләрен ныгыту. Сузык авазларны аеру күнегүләре. Иҗек турында белешмә. Элемент-өлге ярдәме белән басма хәрефләр төзү һәм аларның формаларын үзләштерү. Укытучы укыган текстны тыңлау, эчтәлеген аңлау, куелган сорауларга җавап табу, ишетеп кабул ителгән текстның эчтәлеген	Материаль объектлар кулланып биремнәрүтәү; кирәкле мәгълүматны эзләү һәм табу; аңлап телдән сөйләү; аңлап уку һәм укыганны анализлау. Башкаларны ишетә һәм тыңлый белү,тиешенчә җавап бирү; укытучының һәм иптәшләренең сорауларына җавап бирә белү; диалогта		

	тулысынча яки сайлап сөйләү. Рәсем һәм схема белән бирелгән сүзләргә аваз анализы.	катнашу;	мәсьәләләрен чишүнең шартларын, шулай ук бирелгән вариантлардан таба, билгели белү. 3. Үзеңнең чынбарлыкны үзгәртүгә юнәлтелгән адымыңны планлаштырылган нәтиҗәләр белән тиңләштерә белү, нәтиҗәгә ирешү процессында үз эшчәнлегеңә контроль ясый белү: педагог һәм яшьтәшләре белән бергә уку эшчәнлеген бәяләү һәм көтелгән нәтиҗәләрнең критерийларын билгели белү; үз эшчәнлеген бәяләү һәм көтелгән нәтиҗәләрнең критерийларын билгеле бер	хисләренә хөрмәт белән карау. Укуга җаваплы караш, хезмәткә хөрмәтле караш формалаштыру, социаль кирәкле хезмәттә катнашу. Кеше тормышында һәм җәмгыятьтә гаиләнең кирәклелеген аңлау, гаилә әгъзаларына хөрмәт белән караш һәм кайгыртучан мөнәсәбәт. 4.Заманча дөньяның социаль, мәдәни, тел, рухи төрлелеген истә тотып, дөньяга тулы бер караш булдыру . 5.Башка кешегә, аның уй-фикеренә, дөньяга карашына, мәдәниятенә, теленә, диненә карата аңлы, хөрмәтле һәм игелекле караш булдыру. Башка кешеләр белән диалог оештырырга әзер һәм сәләтле булу һәм үзара аңлашуга ирешү (үзеңне аралашуның тигез хокуклы субьекты итеп тою, диалог
Тартык авазларны өйрәнү	Яңгырау һәм саңгырау тартыкларны калын һәм нечкә яңгырашын билгеләү. Аваз-хәреф схемалары нигезендә авазларны аеру, иҗекләр, сүзләр, текстлар уку. Табышмаклар уку һәм аларның җавабын табу. Тизәйткечләр, санамышлар, үртәвечләр, өйрәнелә торган аваз булган халык мәкальләрен уку, истә калдыру һәм хәтер буенча сөйләү.	-сорау һәм җавап репликаларын дөрес кулланып, тәкъдим ителгән ситуация буенча сөйләшү; - Әхлакый кагыйдә- ләрдә ориентлашу, аларны үтәүнең мәҗбүрилеген аңлый белү; - уку һәм аудирование процессында тоемлауга таяну.		
Әлифбадан соңгы чор	*Э, о, о, й, е, ю, я* хәрефләрен, *йо, йя* кушылмаларын, кеше исем-	текстның билгеле бер өзегенә дәреслектән иллюстрациян		

	фамилияләрен, хайван кушаматларын, җөмлә башындагы сүзләрне баш хәрефтән башлау. Җөмлә ахырында нокта кую,сюжетлы рәсемнәр, балаларның күзәтүләре буенча укытучы куйган сораулар ярдәмендә телдән кечкенә хикәяләр төзү.	е табу;дәреслек һәм мөстәкыйль эш дәфтәрендәге мәгълүматлар белән эшли белү; дәреслек һәм хрестоматиядә ге, дәреслек һәм мөстәкыйль эш дәфтәрендәге шартлы билгеләрне туры китерү; эзләнә,үзгәртә, таба белү.	системага салу (шулай ук өстен булганнарын сайлый белү); үз эшчәнлегеңнең бәяләү инструментларын сайлау,тәкъдим ителгән шартлар һәм таләпләр рамкасында эшчәнлегеңә үзконтроль ясау; көтелгән нәтиҗәгә ирешә яки ирешә алмау сәбәпләрен аргументлаштырып ,үз эшчәнлегеңә бәя бирү. 4. Уку мәсьәләләренең дөреслегенә, аны чишкәндәге үз мөмкинлекләреңә бәя бирә белү: уку мәсьәләләрен бәяләү критерийларының дөреслеген	буенча партнер образын төзүгә әзерлек, мөмкин булган диалог оештыру ысулларын төзүгә әзерлек; кызыксынуларын, эшчәнлекләрен (процедураларын) конверсияләү (үзгәртү) буларак, диалог барышын оештыруга әзерлек; аралашу алып баруга әзерлек һәм сәләтлелек). 6. Гомумкешелек нормаларын белү, төркемнәрдә һәм җәмгыятьнең төрле оешмаларында үзеңне тоту кагыйдәләрен үзләштерү; төрле яшь кысаларында укучыларның мәктәп үзидарә эшендә һәм иҗтимагый тормышта катнашу; яшүсмерләрнең иҗтимагый оешмаларында катнашырга әзер тору; оештыру эшчәнлегендә
Халык авыз иҗаты һәм әдәбият	Балаларда халык авыз иҗаты турында гомуми күзаллау булдырыла. Авторларның булмавы, телдән сөйләм, практик-уен характерындагы кече жанр әсәрләре. Санамыш, табышмак, тизәйткеч, эндәшләр	Халык авыз иҗатының табышмак, әйләнмәле әкият кебек формаларын практик үзләштерү		

		.Халык авыз иҗатының табышмак, әйләнмәле әкият кебек формаларын практик үзләштерү	билгели белү; максаттан чыгып, нәтиҗә һәм гамәл ысулларын аера, эшләнелгән бәя һәм үзбәя критерийларын иркен куллана белү; эшчәнлек максатыннан чыгып, бирелгән яки мөстәкыйль билгеләнгән критерийлар нәтиҗәсендә үз эшчәнлегең продуктына бәя бирә белү. 5. Үзконтроль нигезләрен яхшы белү, уку һәм танып-белү процессында үзбәя, карар кабул итүне аңлы рәвештә сайлый белү: бер-береңне тикшерү	компетентлык кыйммәтләрен үзләштерү; бердәм башкарыла торган эшчәнлеккә уңай караш тудыру; анализ ясау, проектлаштыру эшчәнлеген оештыру, шәхесара мөнәсәбәтләрдә отышлы икеяклы хезмәттәшлек алымнарын булдыру; Үзеңдә лидерлык сыйфатларын тормышка ашыру ысулларын формалаштыру. 7. Сәламәт һәм куркынычсыз яшәү рәвеше кыйммәтләренең формалашуы; кеше тормышына һәм сәламәтлегенә куркыныч янаучы (тудыручы) гадәттән тыш хәлләрдә коллектив һәм индивидуаль үз-үзенне тоту, юлларда, транспорта үзеңне тоту кагыйдәләрен
Әдәби жанрлар	Жанрлар турында гомуми күзаллау булдыру. Рифма белән танышу: аны таба, куллана белергә күнектерү. Кыска текстлар һәм аларга ясалган иллюстрацияләрне чагыштырып, әдәби образның сәнгатьнең төрле төрләрендә тасвирлануы аңлату.	-өй хезмәте турында сөйләшә, әти-әниләргә ярдәм итү турында сорый, әйтә белү; -өй хезмәтенә катнашуга карап, геройларга бәя бирү. - проза һәм поэзиянең үзенчәлекләрен танып белү, - “автор”, “әсәрнең исеме” төшенчәләре бирелә, әсәрдәге персонажларны танып әйтә алу;.		

Сәяхәткә чыгу.	аптыраткыч-йөдәткеч экиятләрне, санамышларны эндәшләрне һәм тизәйткечләрне, табышмакларны белү	экиятләрне дәвам итәргә, уен вакытында санамышлар кулланырга, : эн-дәшләрне башкаларның да тыңлыйсы килерлек итеп, сәнгатьле укырга. Тизәйткечләр әйтергә, табышмаклард ан предмет-ларның кешеләр белән уртак һәм аермалы якларын табарга	процессында үзеңнең, башкаларның уку һәм танып-белү эшчәнлеген күзәтә, анализлый белү; шәхси белем алу эшчәнлегендә көтелгән нәтиҗәләрне реаль нәтиҗәләр белән чагыштыра, нәтиҗәләр чыгара белү; уку ситуацияләрендә карар кабул итә белү һәм җаваплылык хисе тою; мөстәкыйль рәвештә уңышыңның яки уңышсызлыгыңның сәбәпләрен ачыклый белү, уңышсызлык ситуацияләреннән чыгу юлларын таба белү. Танып-белү	формалаштыру. 8.Дөнья һәм Рәсәй халыкларының сәнгать мирасын аңлау, эстетик характердагы иҗади эшчәнлекне үзләштерү аша, төрле этномәдәни гореф-гадәтләрне чыгалдыручы әдәби әсәрләрне аңлау сәләте; гомуми рухи мәдәният, тормышны танып-белүнең үзенчәлекле ысулы һәм аралашуны оештыру чаралары буларак,укучылард а әдәби культура нигезләрен формалаштыру; әйләнә-тирә дөньяны эстетик, эмоциональ кыйммәт аша күзаллау; дөньяны эстетик, эмоциональ кыйммәт аша үзләштерү, үз-үзеңне күрсәтү һәм мәдәниятнең әдәби, әхлакый киңлегендә ориентлаша белү сәләте; кеше
Кайтаваз мәгарәсе	кайтаваз”, “мәгарә” сүзенең мәгънәсен; “рифма” сүзенең мәгънәсен, шигырь барлыкка килүен.	шигырьне сәнгатьле укырга, яңа сүзләр ясарга; шигырьдә охшаш яңгырашлы сүзләр табарга, шигырьләрне сәнгатьле укырга		

Аю өне янында	укылган әсәрнең исемен, эчтәлеген, авторларын	укылган әсәр турында үзенең тәэсирләрен әйтә белергә, әдәби әсәр белән эшләргә, рәсемгә таянып текстның эчтәлеген сөйләргә, экиятне аңлап, сәнгатьле укырга өйрәнергә.	күнекмәләре. 6. Төшенчәләрне билгели, йомгаклый, аналогияләрне таба, логик фикерләү, дөрес нәтиҗә һәм йомгак ясау күнекмәләре: мөһим һәм аннан бәйле сүзләрдән торган логик чылбыр төзү; ике яки берничә предметның, күренешнең гомуми билгесен табу, аларның охшашлыгын аңлату; аерым билгеләре буенча предмет һәм күренешләрне берләштерү, чагыштыру, классификацияләү, факт һәм күренешләрне гомумиләштерү; фикер йөртүне предметларны һәм күренешләрне чагыштыру һәм	матурлыгын аңлау аша,үз иленнең мәдәният тарихына хөрмәт; әдәби әсәрләрне өйрәнү ихтыяҗы булу; мәгънәви, эстетик һәм шәхескә юнәлтелгән кыйммәт буларак, әдәби мәдәниятнең гореф-гадәтләренә актив мөнәсәбәт формалаштыру. 9.Тормыштагы төрле очракларда экологик ориентлашкан рефлексив бәя бирерлек һәм практик эшчәнлек тәҗрибәсе булырлык, экологик фикер йөртүнең заманча дәрәҗәсенә туры килерлек экологик культура нигезләрен формалаштыру (табигатьне өйрәнергә, авыл хуҗалыгы хезмәте белән шөгыльләнергә, табигатьне эстетик-нәфис итеп чагылдырырга, туризм , шул исәптән экотуризм белән шөгыльләнергә, табигатьне саклау
Чәчәкле аланда Урман мәктәбендә Шүрәледә	укылган әсәр-нең исемен, эчтәлеген, авторларын; әдәби әсәрләр белән эш-ләргә, Ф, Яруллин турында белергә, бөҗәкләр турында табышмаклар Х. Халиков, Р. Миңнуллин, Ш. Галиевның 1-2 шигырен үтелгән бүлекне әйтә белергә, әсәрләрнең исемнәрен атарга, авторларны истә калдырырга. гауга" сүзенең мәгънәсен, үртәвечләрне,	эчтәлек буенча сорауларга җавап бирергә, шигырьләрне йөгерек һәм сәнгатьле укырга, хрестоматиядән бөҗәкләр турында табышмакларны табарга. Үз фикерләрен дәлилли белергә. сәнгатьле сөйли белергә, сорауларга җавап бирергә, әсәрнең төрен билгеләргә, шигырьләрне чылбыр буенча укырга, сорауларга		

кунакта Китап рәссамы күргәзмәсен дә	такмакларны. укылган әсәрнең исемен, эчтәлеген, авторларын, язучыларның әсәрләрен халык авыз иҗаты жанрлары турында. “иллюстрация” сүзенең мәгънәсен, укылган әдәби әсәрләрнең исемнәрен, төп эчтәлеген, аларның авторларын	тулы җавап бирергә, ши-гырьне башкача укырга нәтиҗә ясарга, дәлилләргә. әдәби әсәрне аңлы рәвештә “эчтән” укый белергә, әдәби әсәрләрнең жанрын билгеләргә, укыган әсәрнең эчтәлеген аңларга. Сорауларга тулы җавап бире әкиятне йөгерек укырга, Кыңгырау чәчәкнең җырын ятларга ргә, 3-4 такмаза һәм үртәвечне яттан сөйләргә, бишек җыры башкарырга. 1 бишек җырына	гомуми билгеләрне аерып алу нигезендә төзү; алынган мәгълүматны, чишеләсе мәсьәләне контекст эчендә интерпретацияләп аңлатып бирү. 7. Уку һәм танып-белү мәсьәләләрен чишү өчен билге, символ, модель, схемаларны үзгәртү һәм куллана белү күнекмәсе: предмет һәм күренешләрне билге һәм символлар белән билгели; предмет һәм күренешләр расындагы логик бәйләнешне билгели, аларны билге, схемалар аша күрсәтү; предметның яки күренешнең абстракт, реаль образын тудыру; мәсьәләнең шарты	эшчәнлеген тормышка ашырырга әзерлекле булу).

		рәсем ясарга, , үз фикерләрен дәлилли, күргәзмәдән әсәрләргә туры килгән рәсемнәрне табарга.	яки чишелү ысулы нигезендә модель, схема төзү; туры, кыек, каршылыклы исбатлау төзү; бирелгән предмет өлкәсен билгеләүче гомуми законнарны ачыклау максатыннан модельләрне үзгәртү. 8. Аңлап уку: үз эшчәнлеге максатларына туры килгән, соралган информацияне тексттан табу; текст эчтәлегендә ориентлашу, текстның тулы мәгънәсен аңлау. 9. Экологик фикерләүне формалаштыру һәм үстерү, аны танып-белү: табигый тирәлеккә үзенең мөнәсәбәтен билгели белү; экологик белемнәрне тарату,	

			проект эшләр, модельләр, сочинениеләр, рәсемнәр аша табигатькә үз мөнәсәбәтеңне белдерү. 10. Сүзлекләр, башка эзләнү схемаларын актив куллана белү сәләтен мотивлаштыруны үстерү: кирәкле мөһим эзләнә торган сүзләрне билгеләү; электрон эзләү системалары белән үзара бәйләнеш булдыру; эзләү нәтиҗәләрен үз эшчәнлегең белән чагыштырып карау. Коммуникатив күнекмәләр. 11. Укытучы һәм яшьтәшләре белән бердәм эшчәнлекне оештыра, яшьтәшләре белән төркемгә берләшә, индивидуаль һәм	

			төркемдә эшли белү күнекмәсе булдыру. Дәлилле итеп үз фикерен башкаларга җиткерә белү: бердәм эшчәнлектә мөмкин булган рольләрне билгели белү; бердәм эшчәнлектә билгеле бер рольне башкара белү; әңгәмәдәшеңнең позициясен аңлау һәм кабул итә белү; уку һәм танып-белү процессында позитив мөнәсәбәтләр булдыру; үз фикереңне аргументлар китереп, әдәпле яклый белү; үз фикереңә критик карау, үз хаталарыңны лаеклы рәвештә таный белү һәм аны төзәтә белү; төркемдә уку эшчәнлеген оештыра белү	

			(гомуми максатлар билгели белү, рольләрне бүлешү, бер-берең белән уртак фикергә килү.	

Укытуның планлаштырылган нәтиҗәләре 2 класс

Бүлекнең исеме	Фән нәтиҗәләре		Фәнара нәтиҗәләр	Шәхескә кагылышлы нәтиҗәләр
	Укучы өйрәнә	Укучы өйрәнә ала		
Белдекле Керпедә кунакта	дәреслек белән эшләү сәләтен булдырарга, телдән сөйләм күнекмәләренә ия булу өчен кирәкле беренчел лингвистик белемнәрне	сүзлекләрдән кирәкле мәгълүматны табарга	РУУГ:укучылар тарафыннан белгән һәм әлегәчә белмәгән күнекмәләрне үзара бәйләү ТБУУГ:рәсем нигезендә бирем үтәү, сурәтләү тибындагы сөйләм осталыгы формалаштыру КУУГ:күршең белән фикерләшү	дәреслек геройларына, күршеңә ярдәм итүдә танып-белү инициативасын күрсәтү
Белмәмештә кунакта	үзенең ти якларын ачыкл аларны бетерү өс эшләргә, татар телендә сөйләшүчеләр телдән яки язмача ара күнекмәләренә	алынган белемнәрне көндәлек тормышта кулланырга	ТБУУГ:тормыш тәҗрибәсен кулланып, ситуациянең моделе буенча текст төзү КУУГ:фикер йөртеп сөйләм төзү, күршең белән хезмәттәшлек итү РУУГ:үз эшчәнлегеңне контрольгә алу, биремне үтәүнең дөреслеген тикшерү	дәреслек геройларына, күршеңә ярдәм итүдә танып-белү инициативасы күрсәтү, дәреслек геройларына, күршеңә ярдәм итүдә танып-белү инициативасын күрсәтү

Укымышлы Ябалак янында	әкият белән чынбарлык арасындагы охшашлыкны күрсәтергә, автор һәм халык әкиятләре арасындагы охшашлык һәм аерманы танырга, татар балалар әдәбияты һәм халык авыз иҗаты үрнәкләрен	китапның төрле элементларына карап, эчтәлеген билгеләргә	ТБУУГ:тәкъдим ителгән план ярдәмендә предмет, күренешләрне сурәтләү РУУГ:дәрестә өйрәнелгән материалның фәнне өйрәнүдәге, тормыштагы әһәмиятен ачыклау КУУГ:класс белән эшләгәндә классташлар фикерен исәпкә алып эш итү, күршең белән хезмәттәшлек итү	үз уңышлары, уңышсызлыклары турында фикер йөртү, дәрестә үзенең белем һәм күнекмәләрен куллану
Аю өнендә	күзәтүчән, игътибарлы һәм хыялый булырга, гади әйбернең дә матурлыгын күрергә, телдән яки язма сөйләм күнекмәләренә ия булу өчен кирәкле беренчел лингвистик белемнәрне	баланың үзенә иң ошаган авторның берничә әсәрен	ТБУУГ:үзенә кирәкле информацияне таба белү. РУУГ:үтәлгән эшнең сыйфатын һәм дәрәҗәсен билгеләү, уңышлылыгына бәя бирү. КУУГ:үз фикереңне тулы, төгәл һәм ачык, аңлаешлы итеп әйтү, аны яклау	үз эшчәнлегенең нәтиҗәләрен яхшыртуга ихтыяҗ формалаштыру, дәрестә үзенең белем һәм күнекмәләрен куллану
Күрү ноктасы	үзе эшләгән яхшылык өчен генә түгел, кеше эшләгәненә дә сөенергә, табигатьне ярата, саклый белә	2—3 хәзерге заман язучысы исемен, алар язган әсәрләрне һәм әсәрләрнең эчтәлеген	РУУГ:укучылар тарафыннан белгән һәм әлегәчә белмәгән күнекмәләрне үзара бәйләү ТБУУГ:рәсем нигезендә бирем үтәү, сурәтләү тибындагы сөйләм осталыгы формалаштыру КУУГ:күршең белән фикерләшү	мәгънә барлыкка китерү («Минем өчен моның нинди мәгънәсе һәм әһәмияте бар?» - дигән сорау кую), дәреслек геройларына, күршенә ярдәм итүдә танып-белү инициативасын күрсәтү

Балалар өчен газета һәм журналлар	яңалыкларның таралу юлларын , татар телендә чыга торган балалар журналларны, газеталарны	мөстәкыйль рәвештә уку өчен китап сайларга	КУУГ:үз фикереңне берничә җөмлә белән белдерү ТБУУГ:анализ, гомумиләштерү нигезендә нәтиҗә чыгару РУУГ:эшне таләп ителгән вакытта башлау һәм тәмамлау	үз мөмкинлекләрен бәяләү, иҗади эшчәнлеккә омтылыш булдыру
Шагыйрь өчен табигать – серле һәм җанлы дөнья	төрле ел фасыллары турында теләсә кайсы ел вакытында укырга мөмкин икәнлеген	2—3 татар классигының исемен	ТБУУГ:үзенә кирәкле информацияне таба белү РУУГ:үтәлгән эшнең сыйфатын һәм дәрәҗәсен билгеләү, уңышлылыгына бәя бирү КУУГ:үз фикереңне тулы, төгәл һәм ачык, аңлаешлы итеп әйтү, аны яклау	дәрестә үзенең белем һәм күнекмәләрен куллану, дәрестә үзенең белем һәм күнекмәләрен куллану
Кызык һәм көлкеле хәлләр	кызык хәлләрне җиткерүдә тасвирлау алымнарын	2—3 хәзерге заман шагыйренең исемен, алар язган әсәрләрне һәм әсәрләрнең эчтәлеген	ТБУУГ:кирәкле информацияләрне дәреслектән таба белү РУУГ:тормыш тәҗрибәсен куллану КУУГ:тыңлаучыларга аңлаешлы сөйләм төзү	дәреслек геройларына, күршеңә ярдәм итүдә танып белү инициативасын күрсәтү

Планлаштырылган нәтиҗәләр 3 сыйныф

Өйрәнелә торган бүлек	Укучы өйрәнә	Укучы өйрәнү мөмкинчелеген ала	Метапредмет нәтиҗәсе	Шәхескә кагылышлы нәтиҗәләр
Күзәтәбез һәм тәэсирләр белән уртаклашабыз	- дәреслекнең төзелешен белү - китапханәләрдән файдалану - геройның эчке дөньясын аның әйләнә-тирә дөньяны танып белүе аша күрсәтә шигырьләрдә сынландыруны таба -көзге табигать гүзәллеген әдәби һәм сәнгать әсәрләрендә таба - хикәя геройларының характеры сөйләм һәм вакыйгалар аша чагылдыра - хикәядә авторның үз геройларына мөнәсәбәтен билгели -табигатьтә күз белән күреп булмый торган	-эчтәлек битендә ориентлаша алу әсәрләрне сәнгатьле итеп уку -укылган әсәрләр һәм картинаны бербөтен итеп күзаллап, телдән хикәя төзү - әдәби әсәрләрнең башка сәнгать әсәрләре белән бәйләү -әсәрнең төп героена характеристика бирү. - шагыйрьләр иҗат иткән дөнья белән чынбарлык арасындагы охшаш һәм аермалы якларны билгеләү - шигырьдән әдәби сурәтләү чараларын (чагыштыр	Регулятив күнекмәләр. 1. Теләсә нинди эшчәнлектә иң беренче проблеманы аерып ала, аның чишелеш юлларын билгели, аерып алынган проблеманы мөстәкыйль хәл итә, рефлексия ясый, үз эшенә адекват бәя бирә: булган белем нәтиҗәсен анализлый, киләчәк нәтиҗәне планлаштыру; үз проблемаларын тиңләштерә, төп проблеманы билгеләү;билгеле проблема нигезендә эшчәнлеккә максат куя, мөмкин булган чишү юлларын билгеләү. 2. Мөстәкыйль рәвештә максатка ирешү юлларын, шулай ук альтернатив юлларын планлаштыра белү: проблеманы чишү планын төзү (проект өстендә эш); уку һәм танып-белү мәсьәләләрен чишкәндә туган потенциаль авырлыкларны билгеләү, аларны бетерү чараларын табу; уку һәм танып-белү мәсьәләләрен чишүнең шартларын, шулай ук бирелгән вариантлардан таба, билгели белү. 3. Үзеңнең чынбарлыкны	Шәхесара һәм мәдәниятара аралашудататар теленә карата ихтирамлы караш булдыру һәм аны яхшы өйрәнү теләге тудыру; әхлакый кагыйдәләрдә ориентлашу, аларны үтәүнең мәҗбүрилеген аңлау; әдәби әсәрләрдәге төрле тормыш ситуацияләренә һәм геройларның гамәлләренә гомүмкешелек нормаларыннан чыгып бәя бирү; “гаилә”, “туган ил”, “мәрхәмәтлелек”, төшенчәләрен кабул итү, “башкаларга карата түземлелек, кайгыртучанлык”, “кеше кадерен белү” кебек хисләр формалашу. Үзеңне Рәсәй гражданины итеп тою: ватандарлык; Ватанга, күпмилләтле Рәсәй халыкларының үткәненә, бүгенгесенә хөрмәт, Ватаның алдында бурыч

<table>
<tr>
<td></td>
<td>күренешләрне күзәтеп нәтиҗә ясый
- табигатьнең гүзәллеген, кешеләр арасындагы ихлас, самими мөнәсәбәтләрне чишмәләр матурлыгы аша аңлый</td>
<td>у, җанландыру) эзләп табу.</td>
<td rowspan="2">үзгәртүгә юнәлтелгән адымыңны планлаштырылган нәтиҗәләр белән тиңләштерә белү, нәтиҗәгә ирешү процессында үз эшчәнлегеңә контроль ясый белү:
педагог һәм яшьтәшләре белән бергә уку эшчәнлеген бәяләү һәм көтелгән нәтиҗәләрнең критерийларын билгели белү; үз эшчәнлеген бәяләү һәм көтелгән нәтиҗәләрнең критерийларын билгеле бер системага салу (шулай ук өстен булганнарын сайлый белү); үз эшчәнлегеңнең бәяләү инструментларын сайлау,тәкъдим ителгән шартлар һәм таләпләр рамкасында эшчәнлегеңә үзконтрольясау; көтелгән нәтиҗәгә ирешә яки ирешә алмау сәбәпләрен аргументлаштырып,үз эшчәнлегеңә бәя бирү.
4. Уку мәсьәләләренең дөреслегенә, аны чишкәндәге үз мөмкинлекләреңә бәя бирә белү: уку мәсьәләләрен бәяләү критерийларының дөреслеген билгели белү; максаттан чыгып, нәтиҗә һәм гамәл ысулларын аера, эшләнелгән бәя һәм үзбәя критерийларын иркен куллана белү; эшчәнлек максатыннан чыгып, бирелгән яки</td>
<td rowspan="2">һәм җаваплылык хисе, рус теле һәм Рәсәй халыклары телләренең кулланылышта булуының әһәмияте. Үзеңне милләтеңнең вәкиле итеп тану; туган телеңнең, туган төбәгеңнең, милләтеңнең тарихын һәи мәдәни мирасын белү. Рәсәй халыкларының һәм дөнья халыкларының теленә, диненә, мәдәни мирасына хөрмәт белән карау.
2. Мотивация нигезендә белем алу һәм танып белүнең укучыларның үзлегеннән үсеш, үзлегеннән укып белем алуга әзерлек һәм мөмкинлекләре.
3. Шәхси сайлау нигезендә мораль (әхлакый) проблемаларны чишүдә компетентлык һәм камилләшкән мораль, аң, әхлакый хисләр һәм әхлакый тәртип (үзеңне тоту) , үз гамәлләреңә аңлы һәм җаваплы караш формалаштыру, диннәргә түземлелек, кешеләрнең дини карашларына,</td>
</tr>
<tr>
<td>Чагыштырулар серенә төшенәбез</td>
<td>-хезмәт кешесенең хөрмәткә лаек булуын
-төрле халыкларның әкиятләреннән уртак фикерне һәм нәтиҗәне таба белү күзәтүчән, игътибарлы була
- әсәрдән әдәби сурәтләү чараларын (чагыштыру, җанландыру) эзләп таба
- әсәр исеменең төп мәгънә, эчтәлек белән туры килүен билгеләү</td>
<td>- кешелек дөньясы һәм тылсымлы дөнья арасындагы бәйләнешне аңлау
-төрле халыкларның әкиятләрен укып, аларда бирелгән төп фикерне ачыклау
-әсәрләрдә хайваннар, җәнлекләр тормышын чагылдыруның үзенчәлекләрен аңлата белү
- әсәрләрдәге чагыштыру, сынландыру, җанландыр</td>
</tr>
</table>

		уларны таба белү	мөстәкыйль билгеләнгән критерийлар нәтиҗәсендә үз эшчәнлегең продуктына бәя бирә белү. 5. Үзконтроль нигезләрен яхшы белү,уку һәм танып-белү процессында үзбәя, карар кабул итүне аңлы рәвештә сайлый белү: бер-береңне тикшерү процессында үзеңнең, башкаларның уку һәм танып-белү эшчәнлеген күзәтә, анализлый белү; шәхси белем алу эшчәнлегендә көтелгән нәтиҗәләрне реаль нәтиҗәләр белән чагыштыра, нәтиҗәләр чыгара белү; уку ситуацияләрендә карар кабул итә белү һәм җаваплылык хисе тою; мөстәкыйль рәвештә уңышыңның яки уңышсызлыгыңның сәбәпләрен ачыклый белү, уңышсызлык ситуацияләреннән чыгу юлларын таба белү. Танып-белү күнекмәләре. 6. Төшенчәләрне билгели, йомгаклый, аналогияләрне таба, логик фикерләү, дөрес нәтиҗә һәм йомгак ясау күнекмәләре: мөһим һәм аннан бәйле сүзләрдән торган логик чылбыр төзү; ике яки берничә предметның, күренешнең гомуми	хисләренә хөрмәт белән карау. Укуга җаваплы караш, хезмәткә хөрмәтле караш формалаштыру, социаль кирәкле хезмәттә катнашу. Кеше тормышында һәм җәмгыятьтә гаиләнең кирәклелеген аңлау, гаилә әгъзаларына хөрмәт белән караш һәм кайгыртучан мөнәсәбәт. 4.Заманча дөньяның социаль, мәдәни, тел, рухи төрлелеген истә тотып, дөньяга тулы бер караш булдыру . 5.Башка кешегә, аның уй-фикеренә, дөньяга карашына, мәдәниятенә, теленә, диненә карата аңлы, хөрмәтле һәм игелекле караш булдыру. Башка кешеләр белән диалог оештырырга әзер һәм сәләтле булу һәм үзара аңлашуга ирешү (үзеңне аралашуның тигез хокуклы субьекты
Кешеләрнең хыялларын аңларга тырышабыз	-хыяллану осталыгы кешенең күзәтүчән, уйлап табучан булуына, матурлыкны аңлавына, яңалыкка омтылышына бәйлелеген	-“Хыял” һәм “чынбарлык” турында фикерле, күзаллый белү - хикәягә карата үз фикереңне әйтә белү - хыялланырга, матурлыкны күрә, аңлый белү		
Ярату турында	- күзәтүчән, игътибарлы була белү - үз фикерен курыкмыйча әйтә - табигатьтәге файдалы үләннәр, аларның терелткеч көче турында - чишмәләрнең кешеләр тормышындагы ролен	- хыялланырга, матурлыкны күрә, аңлый белү - әсәр исеменең төп мәгънә, эчтәлек белән туры килүен билгеләү -хикәяне диалог формасында укый белү - әсәрләрдәге чагыштыру,сынландыру, җанландыр уларны таба белү		

Хикмәтле тормыш тәҗрибәсе туплыйбыз	-иң борынгы мәсәлчеләр язган әсәрләрдә мораль өлешен табу -мәсәлләр һәм әкиятләр арасындагы бәйләнешне билгели - авторның геройга мөнәсәбәтен ачыклый	-мәсәл персонажларының үз-үзләрен тотышын кешеләрнең уй һәм хәрәкәтләре белән чагыштыра -мәсәлләрнең хикәяләү һәм мораль өлешләрен таба белү -әсәрләрне чагыштырып уку, охшаш һәм аермалы якларын табу -бер үк сюжетка корылган мәсәлләрне чагыштыра белү	билгесен табу, аларның охшашлыгын аңлату; аерым билгеләре буенча предмет һәм күренешләрне берләштерү, чагыштыру, классификацияләү, факт һәм күренешләрне гомумиләштерү; фикер йөртүне предметларны һәм күренешләрне чагыштыру һәм гомуми билгеләрне аерып алу нигезендә төзү; алынган мәгълүматны, чишеләсе мәсьәләне контекст эчендә интерпретацияләп аңлатып бирү. 7. Уку һәм танып-белү мәсьәләләрен чишү өчен билге, символ, модель, схемаларны үзгәртү һәм куллана белү күнекмәсе: предмет һәм күренешләрне билге һәм символлар белән билгели; предмет һәм күренешләр арасындагы логик бәйләнешне билгели, аларны билге, схемалар аша күрсәтү; предметның яки күренешнең абстракт, реаль образын тудыру; 8. Аңлап уку: үз эшчәнлеге максатларына туры килгән, соралган информацияне тексттан табу; текст эчтәлегендә ориентлашу, текстның тулы мәгънәсен аңлау. 9. Экологик фикерләүне формалаштыру һәм үстерү, аны танып-белү: табигый тирәлеккә	итеп тою, диалог буенча партнер образын төзүгә әзерлек, мөмкин булган диалог оештыру ысулларын төзүгә әзерлек; кызыксынуларын, эшчәнлекләрен (процедураларын) конверсияләү (үзгәртү) буларак, диалог барышын оештыруга әзерлек; аралашу алып баруга әзерлек һәм сәләтлелек). 6. Гомумкешелек нормаларын белү, төркемнәрдә һәм җәмгыятьнең төрле оешмаларында үзеңне тоту кагыйдәләрен үзләштерү; төрле яшь кысаларында укучыларның мәктәп үзидарә эшендә һәм иҗтимагый тормышта катнашу; яшүсмерләрнең иҗтимагый оешмаларында катнашырга әзер тору; оештыру эшчәнлегендә компетентлык кыйммәтләрен үзләштерү; бердәм башкарыла торган эшчәнлеккә уңай караш тудыру; анализ ясау, проектлаштыру эшчәнлегеннән
Көлке серләрен эзлибез	Укыган кешенең беркайчан да югалып калмавы, һәр эш яки күренешкә карата үз фикере булуына төшендерү -Һәрбер кеше нәрсәгә дә булса сәләтле икәнлекне аңлату -юмористик характердагы әсәрләрне кычкырып укыганда	-Ике әсәрне чагвштырып кирәкле мәгълүматларны табу -һәр эш яки күренешкә үз фикерен әйтә белү		

<table>
<tr>
<td></td>
<td>эмоциональ
характерын
чагылдыру</td>
<td></td>
<td rowspan="2">үзенең мөнәсәбәтен
билгели белү;
экологик белемнәрне
тарату,
проект эшләр, модельләр,
сочинениеләр, рәсемнәр аша
табигатькә үз
мөнәсәбәтеңне белдерү.
10. Сүзлекләр, башка эзләнү
схемаларын актив куллана
белү
сәләтен мотивлаштыруны
үстерү:
кирәкле мөһим эзләнә
торган сүзләрне
билгеләү; электрон эзләү
системалары
белән үзара бәйләнеш
булдыру; эзләү
нәтиҗәләрен үз эшчәнлегең
белән чагыштырып карау.
Коммуникатив күнекмәләр.
11. Укытучы һәм
яшьтәшләре белән
бердәм эшчәнлекне
оештыра,
яшьтәшләре белән төркемгә
берләшә, индивидуаль һәм
төркемдә эшли белү
күнекмәсе булдыру.
Дәлилле итеп үз фикерен
башкаларга җиткерә белү:
бердәм эшчәнлектә мөмкин
булган
рольләрне билгели белү;
бердәм эшчәнлектәбилгеле
бер рольне башкара белү;
әңгәмәдәшеңнең позициясен
аңлау
һәм кабул итә белү; уку һәм
танып-белү процессында
позитив мөнәсәбәтләр
булдыру; үз фикереңне
аргументлар китереп,</td>
<td rowspan="2">оештыру,
шәхесара
мөнәсәбәтләрдә
отышлы икеяклы
хезмәттәшлек
алымнарын
булдыру;
Үзеңдә лидерлык
сыйфатларын
тормышка ашыру
ысулларын
формалаштыру.
7. Сәламәт һәм
куркынычсыз
яшәү рәвеше
кыйммәтләренең
формалашуы;
кеше тормышына
һәм
сәламәтлегенә
куркыныч янаучы
(тудыручы)
гадәттән тыш
хәлләрдә
коллектив һәм
индивидуаль үз-
үзенне тоту,
юлларда,
транспорта үзеңне
тоту
кагыйдәләрен
формалаштыру.
8.Дөнья һәм Рәсәй
халыкларының
сәнгать мирасын
аңлау, эстетик
характердагы
иҗади
эшчәнлекне
үзләштерү аша,
төрле этномәдәни
гореф-гадәтләрне
чыгалдыручы
әдәби әсәрләрне</td>
</tr>
<tr>
<td>Герой
ничек туа?</td>
<td>-авторның
тормышы
турында
-сугыш
ветераннар
ының
бүгенге
тормыш
өчен кан
коюлары,
аларның
тиңдәшсез
батырлыгы
турында
-
язучыларны
ң сугыш
чоры
балалары
кичергән
авырлыклар
ны җиткерү
алымнарын
- яттан
сөйләгәндә
сәнгатьле
итеп,ашыкм
ый сөйли</td>
<td>- авторның
иҗат
алымнарын
билгеләү
-Ватан
өчен
көрәшкән
ветераннар
батырлыгы
ның
фронтовик
–
шагыйрьлә
р
иҗатында
үзенчәлекл
е
чагылышы
н аңлата
белү.
- нәсел –
ыру,
туганнар,
кардәшлек
мөнәсәбәтл
әренә үз
фикерләре
н белдерү,
нәтиҗә
ясау
-сугыш
чорындагы
балалар
тормышы
турында
сөйли белү</td>
</tr>
</table>

Үткәннәр белән хәзергене чагыштыр абыз	-- бер үк темага язылган әсәр һәм картинаны чагыштырып, алар арасындагы охшаш һәм аермалы якларын таба - тормыштагы матурлык белән табигать матурлыгын бербөтен итеп карый - Татарстанның символларын әйтә, сөйли белү; -Татрстанда яшәгән милләтләрнең исемнәрен әйтә белү; -Казанга баруың, анда нәрсәләр күрүең, Казанның нинди шәһәр булуы турында сөйли белү, Казанда Кол Шәриф мәчете, Сөембикә манарасы барлыгын әйтә белү;	-“Туган ил” төшенчәләрен кабул итү. - Россия, Татарстан шәһәрләрен атый, аларны сөйләмдә куллана белү;	әдәпле яклый белү; үз фикереңә критик карау, үз хаталарыңны лаеклы рәвештә таный белү һәм аны төзәтә белү; төркемдә уку эшчәнлеген оештыра белү (гомуми максатлар билгели белү, рольләрне бүлешү, бер-берең белән уртак фикергә килү. 12. Үз хисләреңне, фикерләреңне бирү, үз эшчәнлегеңне планлаштыру, язма һәм телдән, монологик һәм контекстсөйләм төрләрен оста файдалана белү: коммуникация бурычларын билгели белү һәм аңа туры килгән сөйләм чараларын сайлап ала белү; башка кешеләр белән коммуникация барышында сөйләм чараларын сайлап ала һәм куллана белү (парлы диалог, кече төркемдә һ.б.); диалог барышында үз фикереңне дәлилләп бирә, партнер фикерен сорый белү, диалог барышында карар кабул итә һәм аны әңгәмәдәшең белән яраштыра белү; тиешле сөйләм чаралары кулланылып төзелгән оригиналь язма текстлар булдыру. 13. Информацион-	аңлау сәләте; гомуми рухи мәдәният, тормышны танып-белүнең үзенчәлекле ысулы һәм аралашуны оештыру чаралары буларак,укучылар да әдәби культура нигезләрен формалаштыру; әйләнә-тирә дөньяны эстетик, эмоциональ кыйммәт аша күзаллау; дөньяны эстетик, эмоциональ кыйммәт аша үзләштерү, үз-үзеңне күрсәтү һәм мәдәниятнең әдәби, әхлакый киңлегендә ориентлаша белү сәләте; кеше матурлыгын аңлау аша,үз илеңнең мәдәният тарихына хөрмәт; әдәби әсәрләрне өйрәнү ихтыяҗы булу; мәгънәви, эстетик һәм шәхескә юнәлтелгән кыйммәт буларак, әдәби мәдәниятнең гореф-гадәтләренә актив мөнәсәбәт формалаштыру. 9.Тормыштагы төрле очракларда экологик

			коммуникатив технологияләр өлкәсендә компетентлыкны формалаштыру һәм үстерү: уку һәм практик мәсьәләләрне чишү өчен кирәкле информацион ресурсларны ИКТ чаралары аша эзләргә һәм максатчан кулланырга; информацион һәм коммуникатив уку мәсьәләләрен чишү өчен, шулай ук: хат язу, сочинение, презентацияләүдә компьютер технологияләрен куллана белү; мәгълүматне этик һәм хокукый нормаларны истә тотып куллана белү.	ориентлашкан рефлексив бәя бирерлек һәм практик эшчәнлек тәҗрибәсе булырлык, экологик фикер йөртүнең заманча дәрәҗәсенә туры килерлек экологик культура нигезләрен формалаштыру (табигатьне өйрәнергә, авыл хуҗалыгы хезмәте белән шөгыльләнергә, табигатьне эстетик-нәфис итеп чагылдырырга, туризм , шул исәптән экотуризм белән шөгыльләнергә, табигатьне саклау эшчәнлеген тормышка ашырырга әзерлекле булу).

Планлаштырылган нәтиҗәләр 4 сыйныф

Бүлек исеме	Предмет нәтиҗәләр		Метапредмет нәтиҗәләр	Шәхси нәтиҗәләр
	Укучы өйрәнә	Укучы өйрәнергә мөмкин		
Тылсымлы әкият кануннарын өйрәнәбез: үткәннәрне яңадан кичереп, бүгенге тормыш белән бәйлибез.	Борынгы халыкларның тормышы, кеше һәм табигать арасындагы мөнәсәбәт. Тормыш агачы. Тотем хайван һәм үсемлекләр, кешеләрнең аларга карашы, борынгы традицияләрнең	Бирелгән бүлекнең исеменнән чыгып, бу бүлектә укылачак әсәрләрнең темасын ачыклый белергә	**Регулятив универсаль уку гамәлләре:**Эшчәнлек өчен эш урынын әзерләү.Укытучы ярдәме белән эшне планлаштырырга өйрәнү. Укытучы ярдәмендә	**Шәхси универсаль уку гамәлләре:**Туган республикага, гаиләгә, туганнарга карата хөрмәт, әти-әнине ярату; -үз милләтеңне ярату, татар булуың белән горурлану; -укуга карата кызыксыну хисе булу, укучы ролен үзләштерү;

	сакланышы. Бирелгән әсәрләрне сәнгатьле итеп дөрес интонация белән йөгерек укырга Кичерешләрне таба һәм бәяли белергә. Халык экиятләрен төркемләргә		эшнең дөреслеген тикшерү.Эш сыйфатына бәя бирә белү. **Танып белү универсаль уку гамәлләре:** Дәреслек белән эш итә белү, текстны (хикәя, шигырь, экиятне) сәнгатьле итеп уку **Коммуникатив универсаль уку гамәлләре:**Дәрестә һәм төрле ситуацияләрдә диалогта катнаша белүУкытучының, классташларның сорауларына җавап бирү;Сөйләм этикеты нормаларын үтәү: исәнләшә, саубуллаша, рәхмәт белдерә белү.Башкаларның сөйләмен тыңлый һәм аңлый белү.Парларда эшли белү.	-әдәби әсәрләрдәге төрле тормыш ситуацияләрен һәм геройларның гамәлләренә кешелек нормаларыннан чыгып бәя бирү;

Фольклорга нигезләнгән хикәяләү. Дастан, риваять һәм легендалар аша тарих белән танышабыз, ә автор экиятләре хисләр дөньясына чакыра.	Халык традицияләре һәм бәйрәмнәре. Символик төшенчәләр. Гимннар (Татарстан гимны). Халык һәм автор экиятләре. Җырларга салынган төп мәгънәне ачыкларга. Мәкальләрне аңлата белергә.	Татар халык авыз иҗатын башка халыклар фольклоры белән чагыштырырга. Охшаш һәм аермалы якларын күрсәтә белергә Табышмаклар иҗат итәргә Бирелгән бүлекнең исеменнән чыгып, бу бүлектә укылачак әсәрләрнең темасын ачыклый белергә	**Регулятив универсаль уку гамәлләре:** Укытучы ярдәмендә эшнең дөреслеген тикшерү.Эш сыйфатына бәя бирә белү **Коммуникатив универсаль уку гамәлләре:** Сөйләм этикеты нормаларын үтәү: исәнләшә, саубуллаша, рәхмәт белдерә белү.Башкаларның сөйләмен тыңлый һәм аңлый белү.Парларда эшли белү. **Танып белү универсаль уку гамәлләре:** Текстны сәнгатьле итеп укыгач, сорауларга җавап бирү.Укытучының авыр булмаган сорауларына җавап бирә, тиешле мәгълүматны дәреслектән таба белү	Туган республикага, гаиләгә, туганнарга карата хөрмәт, әти-әнине ярату; үз милләтеңне ярату, татар булуың белән горурлану; әхлакый нормаларны кузаллауга нигезләнеп, укучының үз эшләгән эшләре өчен шәхси җаваплылыгын, мөстәкыйльлеген үстерү;
Шагыйрьләр һәм рәссамнар иҗаты аша табигать һәм кешеләрнең матурлыгын аңларга	Сәнгатьле уку күнекмәләрен үстерергә, чагыштыру алымнарын күзәтергә.Шигырьләргә сораулар нигезендә анализ ясый белергә. Хикәянең геройларына характеристика	Әсәрнең темасын һәм идеясын ача белергә, автор текстына таянып монологик тасвирлама	- **Танып белү универсаль уку гамәлләре:** укылган кисәккә сайлап баш куя белергә; - текстны мәгънәви яктан бәйле	“Гаилә”, “туган ил”,“мәрхәмәтлелек”, “башкаларга карата түземлелек” төшенчәләре

өйрәнәбез.	бирергә. Әсәрне өлешләргә бүлеп, кыскача эчтәлек сөйләү күнекмәләре формалашуга ирешергә	төзи белергә.Әсәрнең темасын һәм идеясын ача белергә. Сурәтләү чаралары буларак метафораларны әсәрдән аерып ала белергә. Шигъри әсәрләрне анализларга	кисәкләргә бүлә белергә; - план төзи белегә; **Регулятив универсаль уку гамәлләре:** уңышсызлыкларның сәбәбен аңлый һәм ул ситуациядән чыгу юлларын таба белү	н кабул итү, аларның кадерен белү;
Безгә кадәр яшәгән яшьтәшләребез тормышы белән танышабыз.	Бу әсәрләрнең геройларын татар әдәбияты әсәрләре геройлары белән чагыштырырга. Уңай һәм тискәре геройларга характеристика бирергә	Тәрҗемә әсәрләрне, аларның авторларын, тәрҗемәчеләрен әйтә белергә. Дөнья халык әдәбияты әсәрләренең үзенчәлекләрен әйтә белергә Бирелгән бүлекнең исеменнән чыгып, бу бүлектә укылачак әсәрләрнең темасын ачыклый белергә	**Коммуникатив универсаль уку гамәлләре:**Дәрестә һәм төрле ситуацияләрдә диалогта катнаша белүУкытучының, классташларының сорауларына җавап бирү;Сөйләм этикеты нормаларын үтәү: исәнләшә, саубуллаша, рәхмәт белдерә белү.Башкаларның сөйләмен тыңлый һәм аңлый белү.Парларда эшли белү. **Танып белү универсаль уку гамәлләре:** текстның эчтәлеге буенча сораулар куя белергә;	Укуга карата кызыксыну хисе булу, укучы ролен үзләштерү. Башка халыкларның культурасына, тарихына хөрмәтле караш, башкалар фикеренә карата түземлелек формалаштыру

			балалар тормышына якын әсәрләрне укытучы ярдәмендә дәвам итә белергә тиеш	
Матурлыкның безгә ничек тәэсир иткәнен аңларга тырышабыз.	Шигырьләр өчен хас билгеләрне аерып күрсәтергә. Рифма, ритм төшенчәләре турында, шигъри жанр турында сөйләргә.	Әсәрнең төп идеясен, сурәтләү чараларын билгеләргә. Тыңлаган әсәрнең төп эчтәлеген аңларга һәм ул ясаган эмоциональ тәэсирне аңлатып бирә алырга.	**Танып белү универсаль уку гамәлләре:** Предметларны, чагыштыра, охшаш һәм аермалы якларын билгели белү.Укылган яки тыңланган зур булмаган текстның эчтәлеген сөйли белү. **Регулятив универсаль уку гамәлләре:** укытучы ярдәме белән уку проблемасын табу һәм формалаштыру	Укучының тоткан урынын, укучы ролен кабул итү, укуга карата кызыксыну уяту, укуның шәхсән мәгънәсен аңлауны формалаштыру.
Җирдә кеше булу өчен, кеше күпме юллар үтә?	Укыган әсәрләрнең авторларын, алар турында кыскача мәгълүмат бирергә. Катлаулы план төзү, аның нигезендә тулы эчтәлекне җиткерергә.	Әсәрләрдә очраган искергән сүзләрнең мәгънәләрен аңлата белергә. Мәшһүр язучыларның исемнәрен, әсәрләрен, әсәрнең кыскача эчтәлеген әйтә белергә.	**Коммуникатив универсаль уку гамәлләре:** сөйләм этикеты нормаларын үтәү: исәнләшә, саубуллаша, рәхмәт белдерә белү.Башкаларның сөйләмен тыңлый һәм аңлый белү.Парларда эшли белү. текстның эчтәлеге буенча сораулар куя белергә; **Танып белү универсаль**	Әдәби әсәрләрдәге төрле тормыш ситуацияләрен һәм геройларның гамәлләренә кешелек нормаларыннан чыгып бәя бирү; Үз фикереңне әйтә һәм исбатлый белү

			уку гамәлләре: - укытучы ярдәмендә персонажга бәя бирә белү; - Лирик геройны таба һәм бәяли белү эш сыйфатына бәя бирә белү;	
Сәнгать дөньясының үзенә генә хас үзенчә-лекләрен ачыклыйбыз.	Кеше һәм табигать бергәлеге. Дөньяны шагыйрь күзлегеннән чыгып күзаллау. Әйләнә-тирә дөнья матурлыгын шагыйрь өчен илһам чишмәсе булуын инандыру. Шагыйрьдә чагыштыру, сынландыру, эпитет.Автор әсәрләрендә һәм халык авыз иҗатында охшашлык. Чагыштыру,контраст,җанландыру кебек гади әдәби алымнарны таба белү. Җанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре:темп,тавыш көче,тон,сөйләм мелодикасы(тавышны күтәрү ,түбәнәйтү).	Әсәрнең темасын һәм идеясын ача белергә. Сурәтләү чаралары буларак метафораларны әсәрдән аерып ала белергә Бирелгән бүлекнең исеменнән чыгып, бу бүлектә укылачак әсәрләрнең темасын ачыклый белергә	**Коммуникатив универсаль уку гамәлләре:**Дәрестә һәм төрле ситуацияләрдә диалогта катнаша белүУкытучының, классташларның сорауларына җавап бирү;Сөйләм этикеты нормаларын үтәү: исәнләшә, саубуллаша, рәхмәт белдерә белү.Башкаларның сөйләмен тыңлый һәм аңлый белү.Парларда эшли белү.	Укучының тоткан урынын, укучы ролен кабул итү, укуга карата кызыксыну уяту, укуның шәхсән мәгънәсен аңлауны формалаштыру. Укуга карата кызыксыну хисе булу, укучы ролен үзләштерү. Үз фикереңне әйтә һәм исбатлый белү
Үткәне булмаган ха-лыкның киләчәге юк. Туган ил турында уйланабыз	Халык традицияләре һәм бәйрәмнәре. Символик төшенчәләр. Гимннар (Татарстан гимны). Халык һәм автор әкиятләре.	Тыңлаган әсәрнең төп эчтәлеген аңларга һәм ул ясаган эмоциональ тәэсирне аңлатып бирә алырга.	**Коммуникатив универсаль уку гамәлләре:** сөйләм этикеты нормаларын үтәү: исәнләшә, саубуллаша, рәхмәт белдерә белү.Башкаларның сөйләмен тыңлый һәм аңлый белү.Парларда эшли белү.	Гаилә”, “туган ил”,“мәрхәмәтлелек”, “башкаларга карата түземлелек” төшенчәләрен кабул итү, аларның кадерен белү; Үз фикереңне әйтә һәм исбатлый белү

			текстның эчтәлеге буенча сораулар куя белергә.	

1 нче сыйныфның әдәби уку фәне буенча эчтәлеге

№	Бүлекләр, темалар	Сәгатьләр саны	Кыскача эчтәлек
1.	Әзерлек чоры	6	Әкият текстын тыңлау. Иллюстрацияләрнең (рәсемнәрнең) текст өлешләре белән бәйләнешен (мөнәсәбәтен) ачыклау. Әкият эчтәлеген сөйләү. Балаларда текст турында, беренчедән, мәгънә ягыннан үзара бәйләнгән һәм хәбәр итү интонациясе белән әйтелә торган, якынча тәмамланган фикерне белдерүче, билгеле бер эзлеклелектә килгән сүз һәм җөмләләр җыелмасы буларак, икенчедән, нәрсә турында да булса хәбәр итүче һәм ишетеп, күреп зиһенгә алына торган мәгълүмат буларак башлангыч күзаллау булдыру. Иллюстрация темасы буенча җөмләләр төзү. Конкрет җөмләләр белән текстның график моделе арасындагы мөнәсәбәтне ачыклау. Рәсем белән бирелгән хикәяне исемләү (исем кушу). Текст төзү элементлары. Тәкъдим ителгән график моделе буенча хикәя эчтәлеген сөйләү. Укылган текст эчтәлеге буенча бирелгән укытучы сорауларына җавап бирү. Текст эчтәлеген сайлап алып сөйләү, шигырь ятлау. Телнең структур берәмлеге буларак сүз турында башлангыч күзаллау булдыру. Басма хәрефләрнең элемент-өлгеләре белән танышу.
2.	Сузык авазлар	10	Сузык [а, ә, ы, э, и, у, ү, о, ө] авазларының сүздә төрле позициядә килгән һәм аерым кулланылган очрактагы артикуляцияләрен ныгыту. Сузык авазларны аеру күнегүләре. Иҗек ясау процессында сузыкларның роле. Сүз кисәге буларак иҗек турында белешмә. График схема буенча сузык авазны әйткәндә, сузыкка басым куеп әйтү. Сүзнең график схемалары буенча сүзне көйләп,иҗекләргә бүлеп салмак һәм орфоэпик дөрес уку. Сүзнең иҗекләргә бүленешен дуга

			ярдәмендә билгеләү. Схемада сузык авазны башта түгәрәк, соңыннан транскрипция билгесе белән билгеләү. Ишетелгән һәм әйтелгән сүзләр арасыннан өйрәнелә торган аваз кергән сүзне таный һәм аера белергә өйрәнү. Өйрәнелгән сузык аваз кергән сүзләр сайлау. Элемент-өлге ярдәме белән басма хәрефләр төзү һәм аларның формаларын үзләштерү. Хәреф турында авазның тышкы билгесе, ягъни «киеме» буларак образлы күзаллау булдыру. Укытучы укыган текстны тыңлау, эчтәлеген аңлау, куелган сорауларга җавап табу, ишетеп кабул ителгән текстның эчтәлеген тулысынча яки сайлап сөйләү.
3.	Парсыз сонор тартык авазлар	6	м, н, л, р, й, ң] сонор тартык авазлары. Бирелгән авазларның артикуляциясе : үпкәдән килә торган һава агымы бер сөйләм органында, мәсәлән иреннәрдә, тешләрдә, тел алдында, тел уртасында, тел артында киртәгә яки тоткарлыкка очрый, бу авазларны әйткәндә тон өстенлек итә, шау катнаша гына. Шуңа күрә ул авазларны ярым сузыклар дип тә йөртәләр. Калын һәм нечкә яңгырашлы сүзләрдә сонор тартык авазлар әйтелешен чагыштыру; язуда аларның калын яңгырашын калын сузык аваз хәрефләре (а, у, о, ы) белән (ма, му), нечкә яңгырашын нечкә сузык аваз хәрефләре (ә, и, ө, ү, э) белән белдерү. Сүздә һәр авазны аерып әйтү алымы. Рәсем һәм схема белән бирелгән сүзләргә аваз анализы. Анализлана торган сүз составына кергән аерым аваз артикуляциясе. Тартык авазларның яңгыраулыгын белдерүче билге — уртасында нокта булган квадрат белән билгеләү. Чагыштыру өчен бирелгән сүзләрдәге (мал-мәл) авазларның аермалы билгеләренең мәгънә функциясенә ия булуын билгеләү. Сонор авазларны белдерүче басма баш һәм юл хәрефләрнең формаларын үзләштерү. Ябык иҗекләрне (ай) һәм калын һәм нечкә яңгырашлы кушылмаларны (ма, мә, му, мү һ.б.), шулай ук парсыз тартык авазлар уртада һәм ахырда булган сүзләрне (май, малай) уку. Сүзләрне иҗекләп уку белән чагыштырып, орфоэпик

			уку һәм әйтү алымы.
4.	Сүз башында һәм сүз уртасында |й\] авазы	4	Я, е, ю хәрефләренең ике авазга [йа], [йә], [йы], [йә], [йу], [йү] билге булып килүләре: яра, ял, юл, куян, баян. Аваз-хәреф схемаларын иҗекләп һәм орфоэпик дөрес итеп уку. Шартлы билгеләр һәм басма хәрефләр нигезендә сүзнең аваз формасын график формага күчерү процессын күзәтү. Я, е, ю хәрефләрен куллану кагыйдәләрен үзләштерү. Бу хәрефләр кергән сүзләрне һәм иҗекләрне уку. Баш һәм юл басма хәреф формаларын төзү.
5.	Яңгырау һәм саңгырау парлары булган тартыклар	17	Яңгырау һәм саңгырау тартыкларны калын һәм нечкә яңгырашын билгеләү: нечкәлек яңгырау, саңгырау ([д-т],[з-с],[г-к],[гъ-къ] һ.б.) парларның үзара мөнәсәбәтен ачыклау. Мәсәлән бар-бар, бар-пар һ.б. Өйрәнү тәртибендә басма хәреф формаларын үзләштерү. Авазларында аерма булган сүзләрне, яңгырау һәм саңгырау тартык авазлардан башланган сүзләрне әйтеп карау, чагыштыру күнегүләре (бар-пар). Аваз-хәреф схемалары нигезендә авазларны аеру, иҗекләр, сүзләр, текстлар уку. Башлангыч сүзне һәм сүзнең авазын алмаштыру яки аваз өстәү юлы белән ясалган яңа сүзләрне (бур-бура-буран), шулай ук ике яктан да бертөрле укыла торган (ана) сүзләрне уку. Табышмаклар уку һәм аларның җавабын табу. Тизәйткечләр, санамышлар, үртәвечләр, өйрәнелә торган аваз булган халык мәкальләрен уку, истә калдыру һәм хәтер буенча сөйләү. Аваз. иҗек.сүз.җөмлә һәм текст турында образлы күзаллау формалаштыру.
6.	Аеру билгеләре булып торган ь һәм ъ тан	4	Язуда аеру билгеләре булып торган ь һәм ъ һәм сузык аваз хәрефләре ярдәмендә [й] авазының язуда бирелешен (ь+е, я, ю; ъ+е, ю, я) аңлату. (Я, е, ю хәрефләре алдындагы иҗек калын сүзләргә (алъяпкыч)

	соң [й] авазы		ъ билгесе, алдагы иҗек нечкә сүзләргә (дөнья)ь билгесе куелуын аңлатыла). Аеру билгеләре һәм сузык аваз хәрефләре белән белдерелгән [й] авазлы сүзләрнең аваз анализы. [Й] авазы кергән сүзләрнең аваз схемасын уку. аны хәреф формасына үзгәртү, соңыннан башта иҗекләп, аннан соң орфоэпик дөрес итеп уку. ь, ъ билгеләренең басма хәрефләрен төзү һәм аларның формаларын үзләштерү. (Бу билгеләрнең [гъ], [къ] авазларының калынлыгын белдерү өчен дә кулланылуын аңлату (игътибар, тәкъдим).Калын [гъ] һәм [къ] авазлары булган сүзләрнең калынлыгын белдерү өчен язуда калын сузык аваз хәрефләре куланылуын, әйткәндә, иҗек нечкәлеген белдерү өчен, ахырдан ь билгесе куелуын ассызыклан үтәргә кирәк. Мәсәлән мәкаль сүзендә [къ] калын кече тел тартыгы, аның калынлыгын белдерү өчен к дан соң а язабыз, укыганда[мәкъәл]дип укыйбыз, икенче иҗекне нечкә итеп уку өчен сүз ахырына ь билгесе куябыз.)
7	Парсыз тартык авазлар	8	Парсыз [х, һ, щ, ц] тартыклар артикуляциясе. Бу авазларның характеристикасы. Парсыз тартык авазлар кергән иҗекләр һәм сүзләр, текстлар уку. Текстның эчтәлеген үзләштерү. Эчтәлеген сөйләү. Басма хәрефләрнең формаларын үзләштерү.
8	Әлифбадан соңгы чор	11	1 нче бүлек. Аңлатма язуы Әдәби уку — башлангыч мәктәптә төп предметларның берсе. Бу фән аша кече яшьтәге мәктәп баласына һәрьяклы белем бирелә. Укучының аңы дөньяны: әдәби әсәрләрне генә түгел, безне чолгап алган тирәлекне — кешеләр һәм табигать дөньясын да — дөрес кузалларлык сизгер була. Бары тик югары аң тәрбияләп кенә әйләнә-тирәлекне дөрес күзалларга мөмкин. Федераль дәүләт белем стандарты информацион җәмгыятьтә аралашырлык шәхеснең күпьяклы үсешен күздә тота.

			Башлангыч мәктәптә әдәбият дәресләренең төп максаты: 4 ел уку дәверендә балада дөрес һәм йөгерек уку күнекмәләре булдыру, халык авыз иҗаты, язучы һәм шагыйрьләр әсәрләре белән якыннан таныштыру, чәчмә һәм шигъри әсәрләрне укып, эстетик ләззәт алырга өйрәтү. Төп идеяләр берничә һәм бу идеяләрне тормышка ашырмыйча торып максатка ирешергә мөмкин түгел. Беренче идея. Уйдырмалар (мифлар), халык авыз иҗаты белән авторлар әсәрләренең бәйләнеше турында дөрес кузаллау булдырырга кирәк. Халык авыз иҗаты белән танышу язучылар әсәрләре белән таныштыруның алшарты булып тора. Аларны өйрәнү автор әсәрләрен уку белән параллель алып барыла. Язучылар үз әсәрләрендә түбәндәгеләрне куллана: 1) халык авыз иҗатының жанр төзелеше (әкият жанры); 2) халык авыз иҗаты әсәрләренең сюжет-композиция төзелеше; 3) кабатлаулар һәм әдәби иҗат алымнары. Автор әсәрләрендә халык авыз иҗатын куллану гына әсәрне фольклор әсәрләр рәтенә кертми әле. Биредә конкрет кешенең уй һәм кичерешләре табигать ритмнарына туры китереп бирелә. Язучылар әсәрләре, тарихи вакыйгаларны үз эченә алып, кешеләрнең кичерешләре белән үрелеп барыла. Ә фольклор әсәрләрендә тылсымлы дөньяда яшәү күрсәтелә һәм ул һәрвакытта да геройларның җиңүе белән тәмамлана. Икенче идея. Әдәбият дәресләрендә, ашыкмыйча гына, әдәби образ төшенчәсен кертә бару сорала (әдәби образ термины, билгеле, кулланылмый) Кече яшьтәге мәктәп баласын үзе аңларлык әдәби алымнар: чагыштыру, капма-каршы куюһ.б. таныштырып бару кирәк була. Сәнгать әсәрләре, графика аша укучыларга әдәби образларның сынлы сәнгатьтәге ролен аңлатырга ярдәм итә. Өченче идея. Кече яшьтәге мәктәп баласын башта

			халык авыз иҗаты әсәрләре жанрларын, ә соңыннан әдәби жанрларның үзләрен дә аера белергә өйрәтергә кирәк. Шулай ук һәр жанрның шартлы чикләрен билгеләргә өйрәтү дә таләп ителә. Дүртенче идея. Кече яшьтәге мәктәп баласын шигъри әсәрләрне яратырга һәм аларны укып ләззәтләнә белергә өйрәтергә кирәк. Ә башлангыч сыйныфларда боларны өйрәтә алмасак, сәнгатьнең бер төре буларак поэзия алга таба күп кенә укучылар өчен аңлаешсыз булып калачак. Махсус терминнар кертмичә генә, укучы аңында поэзиянең үзенчәлекләрен аңлату зарур. Рифма турында (парлы яки янәшә (аа,бб, вв,...), аралаш яки юл аша (аб, ав), әйләнмә яки камаулы-бoҗралы (абба,абва) формаларда була дип, шулай ук шигырь үлчәме турында да кузаллау булдырыла. Әдәби уку курсында һәр уку елының үзенең аерым үзенчәлекләре бар. Бу фәнне укытуның төгәл бурычлары программа таләпләрендә ачык чагыла.
	Барлыгы	66 сәг	

Эчтәлек 2 класс

Бүлек исеме	Кыскача эчтәлек	Сәгать саны
Белдекле Керпедә кунакта	2 нче сыйныф өчен әдәби уку дәреслеге белән танышу, укучыларны дәреслек белән эшләргә өйрәтү	21
Белмәмештә кунакта	Үзеңнең тискәре якларыңны ачыклау, аларны бетерү өстендә эшләү. Әсәрдәге вакыйгалар эзлеклелеген күрсәтә белү. Әсәрнен эчтәлеге буенча план төзү	4
Укымышлы Ябалак янында	Әкият белән чынбарлык арасындагы охшашлыкны күрсәтә белү, автор һәм халык әкиятләре арасындагы охшашлык һәм аерманы табарга өйрәнә, табигатьне ярата, саклый белергә өйрәнү	4
Аю өнендә	Күзәтүчән, игътибарлы һәм хыялый була белә, гади әйбернең дә матурлыгын күрә белү, Мәкалләрне, ынамышларны истә калдыру. Әсәрнен төп фикерен әйтү. Әсәрнен эчтәлеген хәтердә калдыру	8
Күрү ноктасы	Дәреслек белән эшли белү. Шартлы билгеләрне истә калдыру Сәнгатьле итеп, тиешле тизлектә укырга өйрәнү, сорауларга	17

	аңлап җавап бирүгә ирешү	
Балалар өчен газета һәм журналлар	Биремнәрне парларда эшләү Газета эчтәлеге белән якыннан танышу	4
Шагыйрь өчен табигать – серле һәм җанлы дөнья	Текстны уку, тәрҗемә, сорауларга телдән җавап, диалог төзү, күнегүләр эшләү. Фикерләрне дәлилләп,аңлатып бирү Төркемнәрдә эшләү	4
Кызык һәм көлкеле хәлләр	Сәнгатьле итеп, тиешле тизлектә укырга өйрәнү, сорауларга аңлап җавап бирүгә ирешү	6
		68

Укыту предметының тематик эчтәлеге 3 сыйныф

№	**Бүлекләр, темалар**	**Сәгатьләр саны**	**Кыскача эчтәлек**
1.	**Күзәтәбез һәм тәэсирләр белән уртаклашабыз**	14	Табигатьнең гүзәллеген әдәби һәм сәнгать әсәрләре аша аңлату. Балаларны табигатьтәге үзгәрешләрне күзәтеп барырга, күргәннәрең белән уртаклашырга өйрәтү. Кеше һәм табигать бергәлеге. Дөньяны шагыйрь күзлегеннән чыгып күзаллау. Әйләнә-тирә дөнья матурлыгының шагыйрь өчен илһам чишмәсе булуына инандыру. Шигырьләрдә чагыштыру, сынландыру, эпитет. Чагыштыру, контраст, җанландыру кебек гади әдәби алымнарны таба белү. Җанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре: темп, тавыш көче, тон, сөйләм мелодикасы (тавышны күтәрү,түбәнәйтү). Б. Рәхмәт “Иң күңелле чак”, Р. Хисмәтуллин «Июль аланы», Р. Вәлиева “Җәй һәм бала”, М. Галиев «Җиләктән кайтканда», М. Мирза “Көздә бермәл”, “Көз”, “Болыт”, Б. Рәхимова «Шук болытлар, батыр җил, якты кояш», М. Гафури “Болын”, Н. Дәүли «Бала болыт», . Р. Корбан “Көз нигә моңая”, Р. Вәлиева “Яңгыр, яу!”, “Китмә әле, бераз тор”, Йолдыз “Салават күпере”, М. Әлимбаев “Салават күпере”, Л. Лерон «Яңгырның ял көне», М. Җәлил “Яңгыр”, Р. Мингалим «Август каеннары», Ш. Маннур “Көзге урманда”, З. Туфайлова «Яфрак ява», Х. Әюпов «Әбиләр чуагы», К. Тәхау “Көзге урман”, Р. Әхмәтҗан “Соңгы яфрак”, М. Мазунов «Карап торам», Г. Хәсәнов «Кыр казы», Г. Бәширов «Ана каз белән ата каз һәм аларның унике бәбкәсе», Н.

			Гыйматдинова «Казлар», Г. Остер «Серне ачты», В. Хәйруллина “Тәрбияче попугай”, Н. Сладков “Күзалдавычлар”, Р. Әхмәт “Сыкы”, Н. Сладков “Кем остарак”, Р. Корбан “Мәктәпкә озату бәйрәме”, Г. Паушкин “Кыш”, Г. Рәхим “Безнең тауда”, Н. Әхмәдиев “Чишмәгә суга барам”, К. Кәримов “Кышкы мәтрүшкәләр”, Н. Гыйматдинова Сарбай”.
2.	**Чагыштырулар серенә төшенәбез**	15	Әкиятләр турында гомуми күзаллау булдыру. Татар халык әкиятләрендәге төп герой белән башка халыклар әкиятләрендәге төп герой арасындагы охшаш һәм аермалы яклар. Геройларның характеры. Россия халыклары әкиятләре. Әкиятләрнең гасырлар дәвамында үсеше. Гади вакыт тасмасы: 1) бик борынгы әкиятләр, 2) борынгы, 3) бик борынгы булмаган әкияти вакыйгалар турында аңлату. Бик борынгы әкиятләрдә хайваннар арасындагы мөнәсәбәтләр, аларның тышкы күренешләре төп урынны алып тора. Борынгы әкиятләрдә геройның аңы, хәйләгә осталыгына дан җырлана. Ә әкияти вакыйгалар исә үз эченә геройның изге эшләрен, аның сәләтен, киң күңеллеген күрсәтүне максат итеп куя. Йөремсәк әкиятләр турында күзаллау. Әфган халык әкияте: “ Иң яхшы дару”, “Табышны ничек бүләргә?”, “Кабартма”; Уйгур халык әкияте: “Тылсымлы китмән”; Инглиз халык әкияте: “Көрән төстәге пингвин баласы”; Монгол халык әкияте: “Әтәч таңда нигә кычкыра?”; Манси халык әкияте: “Куянның колагы нигә озын?”; Кабарда халык әкияте: “Җәнлекләр патшасы”; Венгр халык әкияте: “Комсызлык бәласы”; Африка негрлары әкияте: “Сырны ничек бүлгәннәр?”; Эстон халык әкияте: “Куянның ирене нигә ярык?”; Эвенк халык әкияте: “Әтәч нигә кычкыра?”; Казакъ халык әкияте: “Юмарт дөя”; Нугай халык әкияте: “Карт һәм су анасы”; Норвегия халык әкияте: “Кабартма”; Алман халык әкияте: “Сандугач белән Аю”; Каракалпак халык әкияте: “Җәй белән Кыш нигә күрешми?”; Латыш халык әкияте: “Шайтанга ничә яшь?”; Литва халык әкияте: “Итагатьле мәче”, Л. Лерон “Әкияти башламнар”, Йолдыз “Охшашлык”, Э. Шәрифуллина “Әкият кайда?”
3.	**Кешеләрнең хыялларын аңларга тырышабыз**	11	Әкият һәм хикәя жанрларының композиция үзенчәлеген (күзәтүләр аша) аңлату. Укучы – тыңлаучыга табигый көчләрнең серен , әкият геройларының серле тормыш агышын күрсәтү, хикәя геройларының характерында тормыштан алынган вакыйгаларны чагылдырып сөйләү. Уйдырмаларның максаты – тыңлаучыларны

			дөньяда булмаган,уйлап чыгарылган хәлләр белән шаккатыру. Л. Лерон "Хыял", Йолдыз "Антенналы бәрәңге", Л. Лерон "Хыялый Акбай", Ә. Габиди "Тере антенналар", Л. Лерон "Мәче малае Шукбай", "Шукбай балык тота", "Хат", Ф. Мөслимова "Хыялый", З. Гомәрова "Хыялларым", Б. Рәхмәт "Ничек өйрәнергә", Р. Фәйзуллин "Тугайда", А. Әхмәтгалиева "Болытта җиләк үсә", Ф. Садриев " Юкка көттеләр", А. Гыйләҗев "Суык", А. Аланазаров "Дустымны эзлим2, В. Хәйруллин "Кем булам", Йолдыз "Этем югалды бүген", Р. Гыйзәтуллин "Батырлык", Г. Рәхим "Иске самавыр торбасы".
4.	**Ярату турында**	10	"Ярату" төшенчәсенең мәгънәсен әдәби әсәрләрдәге вакыйга һәм образлар язмышы аша аңлату: гаиләне хөрмәтләү, гаилә әгъзаларына, туган җиргә карата ярату хисләре, кече туганнарыбызга мәхәббәт. Дөньяны шагыйрьләр күзлегеннән чыгып тану. Р. Вәлиев "Барысын да яратам", Ш. Маннур " Яратам", Р. Вәлиева "Чыпчык", М. Хөсәен "Китап", С. Урайский "Туган ил", А. Гыймадиев "Шәмси маҗаралары", Н. Кәримова "Авылым җыры", В. Нуриев "Кем катырак суга?", Р. Вәлиева "Яңгыр белән Кояш", Г. Сабитов "Тәүге шатлык", Ә. Баянов "Тургай", Н. Гыйматдинова "Болын патшасы", А. Әхмәтгалиева "Безнең чишмә", Г. Бәширов "Беренче кар", Н. Сладков "Кышкы җәй", М. Мазунов "Яңа карлар ява", И. Солтан "Кар ник шыгырдый?", И. Солтан "Кар ник ява?", Р. Мәннан "Кыш килә", Ф. Зыятдинов "Муллык билгесе", М. Мирза "Кышның китәсе килми", Р. Миңнуллин "Кар бәйрәме", С. Урайский "Кыш шатлыгы", Р. Вәлиева "Каникул вакытында".
5.	**Хикмәтле тормыш тәҗрибәсе туплыйбыз**	10	Мәсәл жанрының килеп чыгышы, үсеше. Бөтен дөньяга танылган мәсәлчеләр: Эзоп, Ж.Лафонтен, И.Крылов, татар мәсәлчеләре К.Насыйри, Г.Тукай,М.Гафури, Г.Шамуков, Ә.Исхак һәм башка язучылар әсәрләрен өйрәнү. Төрле халык мәкальләре . Мәкальләрне сөйләмдә, мәсәлләрдә урынлы куллану. Дөньяны шагыйрьләр күзлегеннән чыгып тану. Мәсәл һәм әкиятне чагыштыру. Мәсәлләрнең хайваннар турындагы әкиятләрдән килеп чыгуы. Мәсәлләрнең төп асылы, эчтәлеге. Мәсәл моралендә мәкальләр куллану. Мәсәлләрнең тәрбияви роле. Эзоп "Давыл белән Кояш", Г. Тукай "Җил илә Кояш", Н. Исәнбәт "Ябалак белән Чыпчык", татар халык әкияте "Ябалак белән чыпчык", Ф. Яруллин "Мактану бәласе", К. Насыйри "Төлке

			белән Әтәч”, М. Гафури “Мәймүн белән күзлекләр”, “Чикерткә белән кырмыска”, Г. Тукай “Көзге белән маймыл2, Г. Шамуков Көзге белән Маймыл”, Т. Яхин “Карга белән Төлке”, Ф. Яхин “Сыр бәласе”, Г. Шамуков “Карга белән Төлке”, Ф. Яруллин “Хәйләкәр куян”, М. Гафури “Ике белән бака”, В. Гаршин “Ил гизүче бака”, В. Радлов “Карганың бәласе”, Л. Толстой “Зирәк Чәүкә”, К. Насыйри “Комсыз эт”, С. Шакир “Таш белән Кырмыска”, Ә. Исхак “Карт Имән белән яшь егет”, М. Гафури “Ике чебен”, М. Саттар “Кырмыска белән тирес корты”, Г. Тукай “Яшь агач”, Г. Тукай “Төлке белән йөзем җимеше”, Ә. Исхак “Төлке белән виноград”, Г. Вәлиева “Заман әкияте”, Г. Тукай “Аккош, Чуртан һәм Кыскыч”, И. Крылов “Аккош, Чуртан һәм Кысла”, М. Гафури “Кәҗә белән Төлке”.
6.	**Көлке серләрен эзлибез**	11	Шигырьләрдә автор фикерен аерып алу. Шагыйрьнең кимчелекләрдән көлүе. Көлкеле әсәрләрдә көлке китереп чыгарган сәбәпләрне табу. Ш. Галиев “Иншаның файдасы”, “Сүзләре һәм үзләре”, В. Нуриев “Инша”, Л. Лерон “Иртән уянасың килмәсә”, Сүз тыңлыйсың килмәсә”, “Инша”, Р. Вәлиева “Көчле укучы”, “Сыер эзләгәндә”, К. Тәңрекулиев “Эшчән” Гельды”, И. Юзеев “Хатасыз ничек язарга?”, Р. Миңнуллин “Хаталар өстендә эшләү”, Г. Морат “Үскәч кем булырга”, “Тиргиләр”, Р. Низамова “Табигать күренеше”, Р. Фәйзуллин “Ничек яхшы булырга?”, Йолдыз “Ике җаваплы табышмак”, Н. Кәримова “Кое чыпчыгы”, З. Туфайлова “Трай”, А. Алиш “Утлы йомрка”, Р. Вәлиев “Минеке”.
7	**Герой ничек туа?**	12	Автор әкиятләрендә, нәкъ халык әкиятләрендәгечә, вакыйгаларның кабатлануы, чылбыр рәвешендә тезелүе, аерым сүзләрнең ритмик кабатланып килүе. Автор теленең кабатланмас матурлыгы. Язның тәүге үзенчәлекләрен әсәрләрдән табу. Ф. Яруллин “Тылсымлы ачкыч”, Р. Мингалим “Уйларга кирәк”, Р. Харис “Берсе калсын иде”, Р. Вәлиева “Кышкы ямь”, Йолдыз “Белмәгәнен белми”, М. Мирза “Язның тәүге көннәре”, Г. Хәсәнов “Корташар”, “Гөблә”, “Май”, Ә. Рәшит “Яшенле яңгыр”, Г. Гыйлман “Көзге урман”, Ф. Садриев “Белемле әби”, Х. Халиков “Витаминлы аш”, Н. Гыйматдинова “Дару”.
8	**Үткәннәр белән хәзергене чагыштырабыз**	19	Чагыштыру, контраст, җанландыру кебек гади әдәби алымнарны табу. Җанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре: темп, тавыш көче, тон, сөйләм мелодикасы (тавышны күтәрү, түбәнәйтү).

			Хикәя геройлары , аларның портреты һәм характер үзенчәлекләренең башкарган гамәлләре аша чагылышы.Авторның үз героена мөнәсәбәте.Геройларга чагыштырма характеристика.Герой яшәгән тирәлек,пейзаж. Р. Фәйзуллин “Онытма син!”, М. Мирза “Идел-йорт”, “Без бабайсыз үстек”, Р. Рәкыйпов “Мин яратам сине, Татарстан!”, Л. Шагыйрьҗан “Сөембикә манарасы”, В. Нуриев “Хуҗалар тавы”, Х. Туфан “Казан”, З. Гомәрова “Батырлар хакында”, Р. Харис “Сугыш турында сөйләшә картлар”, “Игенче җыры”, Г. Гыйлман “Нәсел агачы”, “Дәү әтинең әтисе”, “Универсиада”, В. Хәйруллина “Хозурлык һәм горурлык”, Ф. Кәрим “Ант”, Ватаным өчен”, М. Җәлил “Кичер, илем!”, Х. Халиков “Рәхмәт сезгә, ветераннар!”, В. Нуруллин “Бүреләр, үгез һәм без”, С. Рәхмәтуллин “Сандыктагы хәзинә”, Р. Мәннан “Без музейга барабыз”, Г. Ахунов “Канатлар кая илтә?”, Г. Моратов “Корыч шулай чыныкты”, И. Юзеев “Матурлыкны гына алып кит”, М. Рафиков “Җир куены”, Г. Бәширов “Безнең Татарстан”, Р. Фәйзуллин “Нефть”, “Безнең КамАЗ”, Йолдыз “Спортчы Шүрәле”, Р. Миңнуллин “Кунакка килегез”.
	Барлыгы	102	

Әдәби укудан программа эчтәлеге 4 сыйныф

Бүлек исеме	**Кыскача эчтәлек**	**Сәгать саны**
Тылсымлы әкият кануннарын өйрәнәбез: үткәннәрне яңадан кичереп, бүгенге тормыш белән бәйлибез.	Дөнья турында борынгы күзаллаулар чагылышы. Тылсымлы әкият герое. Тылсым дөньясы. Тылсымлы предметлар, сихри саннар, сүзләр, тылсымлы булышчылар, тылсымлы әкият законнары: әкият герое өеннән чыгып китә. Максатка ирешү юлы (тылсым дөньясы, карурманнар аша үтүче юл, сынаулар, тылсымлы булышчы ярдәме, җиңү шатлыгы.) Халык әкиятләренең мифлар, легендаларда чагылышы.	12
Фольклорга нигезләнгән хикәяләү. Дастан, риваять һәм легендалар аша тарих белән танышабыз, ә автор әкиятләре хисләр дөньясына чакыра.	Халык традицияләре һәм бәйрәмнәре. Символик төшенчәләр. Гимннар (Татарстан гимны). Халык һәм автор әкиятләре. Риваять һәм легендаларда сөйләнгән геройлар, аларның кичерешләре. Тарихи бәйләнеш. Төрле атамалар. Аларның килеп чыгышы.Риваять һәм легендаларда бирелгән вакыйгаларның әкиятләрдә чагылышы. Борынгы халыкларның тормышы, кеше һәм табигать арасындагы мөнәсәбәт. Тормыш агачы. Тотем хайван һәм үсемлекләр, кешеләрнең аларга карашы, борынгы традицияләрнең сакланышы.	5

Шагыйрьләр һәм рәссамнар иҗаты аша табигать һәм кешеләрнең матурлыгын аңларга өйрәнәбез.	Шагыйрь, язучы, рәссамның биографиясе. а) әсәрдә авторлар кичереше; ә) автор күзәтүләренең чагылыш; б) хәзерге заман авторлары белән очрашу, балаларның авторга сораулары, җаваплар.	5
Безгә кадәр яшәгән яшьтәшләребез тормышы белән танышабыз.	Эчтәлек бите белән танышу, аңа карап, кирәкле әсәрне китаптан таба белү, кече яштәге мәктәп баласының дәреслектән тыш эчтәлген оештыру: өй, мәктәп китапханәләреннән файдалану. Фән буенча сүзлек, белешмә әдәбият, вакытлы матбугат белән эшләү. Балалар китабы белән эшләү. Китапның төп өч элементын аеру: китап тышлыгы, китап төпсәсе, битләре. Китапны саклап тоту күнекмәләре булдыру. Төрле җыентыклар төзергә өйрәнү.	5
Матурлыкның безгә ничек тәэсир иткәнен аңларга тырышабыз.	Хикәя жанры турнда күзаллау формалаштыруны дәвам итү. Хикәя геройлары, аларның портреты һәм характер үзенчәлекләренең башкарган гамәлләре аша чагылышы. Авторның үз героена мөнәсәбәте. Геройларга чагыштырмача характеристика. Герой яшәгән тирәлек, пейзаж.Хикәядәге чынбарлык чагылышы. Әдәби тел берәмлекләре.	10
Җирдә кеше булу өчен, кеше күпме юллар үтә?	Кеше һәм табигать бергәлеге. Дөньяны шагыйрь күзлегеннән чыгып күзаллау. Әйләнә-тирә дөнья матурлыгын шагыйрь өчен илһам чишмәсе булуын инандыру. Шагыйрьдә чагыштыру, сынландыру, эпитет.Автор әсәрләрендә һәм халык авыз иҗатында охшашлык. Чагыштыру,контраст,җанландыру кебек гади әдәби алымнарны таба белү. Җанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре:темп,тавыш көче,тон,сөйләм мелодикасы(тавышны күтәрү ,түбәнәйтү).	18
Сәнгать дөньясының үзенә генә хас үзенчәлекләрен ачыклыйбыз.	Сәнгатьле уку күнекмәләре формалаштыру *(интонация, тон, темп саклап кычкырып уку)*. Автор бирергә теләгән картинаны күзал-лау. Эчтән укый белергә күнектерү. Чылбыр рәвешендә укыганда, үз урыныңны белеп, чират буенча уку. Укылган әсәргә анализ ясау. Уку техникасын үстерү.	6
Үткәне булмаган халыкның киләчәге юк. Туган ил турында уйланабыз	Риваять һәм легендаларда сөйләнгән геройлар, аларның кичерешләре. Тарихи бәйләнеш. Төрле атамалар. Аларның килеп чыгышы.Риваять һәм легендаларда бирелгән вакыйгаларның әкиятләрдә чагылышы.	7
Барлыгы		68

Прошито и пронумеровано и скреплено печатью 39 страниц (тридцать девять)

Должность, директор школы

ФИО Иванов С В

(подпись) М.П.

«___» __________ 2019 года

МБОУ "Нижнебишевская СОШ"